

SKUPŠTINA CRNE GORE
Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-65-4/19-13/
Datum, 28. mart 2019. godine

ODBORU ZA MEĐUNARODNE ODNOSI I ISELJENIKE
predsjedniku Odbora, g. Andriji Nikoliću

Poštovani,

U skladu sa članom 210 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, u prilogu Vam dostavljam Izvještaj o Studijskoj posjeti Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora i drugim relevantnim institucijama Republike Slovenije koje se bave ljudskim pravima i manjinskom politikom, održanoj od 19. do 22. marta 2019.

Dostavljeni Izvještaj o Studijskoj posjeti Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore je usvojen na 34. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, 28. marta 2019. godine.

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković

Dostavljeno:

- predsjedniku i članovima Odbora za međunarodne odnose i iseljenike
- sekretaru Odbora za međunarodne odnose i iseljenike,
- predsjedniku i članovima Odbora za ljudska prava i slobode

IZVJEŠTAJ
O STUDIJSKOJ POSJETI DELEGACIJE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
SKUPŠTINE CRNE GORE KOMISIJI ZA PETICIJE, LJUDSKA PRAVA I JEDNAKE
MOGUĆNOSTI DRŽAVNOG ZBORA I DRUGIM RELEVANTNIM INSTITUCIJAMA
REPUBLIKE SLOVENIJE KOJE SE BAVE LJUDSKIM PRAVIMA
I MANJINSKOM POLITIKOM,
održanoj od 19. do 22. marta 2019. godine

Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u sastavu Momčilo Martinović, šef Delegacije i Mirsad Murić, članovi Odbora, boravila je u Studijskoj posjeti Državnom zboru i drugim relevantnim institucijama Republike Slovenije koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i prava nacionalnih manjina, održanoj od 19. do 22. marta 2019. godine.

Prvog radnog dana Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode održala je sastanke sa ambasadorom Crne Gore u Republici Sloveniji, Nj.E. prof. dr Vujicom Lazovićem i sa počasnim konzulom Crne Gore Vojislavom Kovačem i predsjednicima devet udruženja Crnogoraca u Republici Sloveniji.

Drugog radnog dana Delegacija Odbora je održala sastanak sa predstavnicima Ministarstva kulture: Petrom Culetto, državnim sekretarkom, dr Sašom Gazdićem, šefom Službe za kulturne raznolikosti i ljudska prava, dr Gregorom Lesjakom, direktorom Biroa za vjerske zajednice i Marjetom Preželj, službenicom ovog Ministarstva.

Trećeg dana Studijske posjete članovi Odbora su održali sastanak sa direktorom Biroa Vlade Republike Slovenije za nacionalne manjine Stankom Baluhom, a nakon toga upriličena je posjeta Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora i razgovor sa predsjednicom Evom Irgl i članovima ove Komisije.

Četvrtog dana Studijske posjete održani su sastanci sa zaštitnikom ljudskih prava Republike Slovenije Petrom Svetina i njegovim zamjenicima i zagovornikom načela jednakosti Mihom Lobnikom sa saradnicima.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode sa ambasadorom Crne Gore u Republici Sloveniji, Nj.E. prof. dr Vujicom Lazovićem

Studijska posjeta članova Odbora za ljudska prava i slobode Republici Sloveniji počela je susretom sa ambasadorom Crne Gore u Republici Sloveniji Nj.E. prof. dr Vujicom Lazovićem u prostorijama Ambasade Crne Gore.

Ambasador Lazović je informisao članove Odbora Momčila Martinovića i Mirsada Murića o društveno-političkoj situaciji u Republici Sloveniji i saradnji sa Crnom Gorom. Saopšteno je da je Slovenija u društveno-političkom i ekonomskom pogledu veoma uređena država na koju se treba ugledati, jer je u mnogim oblastima ispred drugih evropskih zemalja. Rast bruto-društvenog proizvoda u ovoj zemlji prošle godine iznosio je 4,6%, a stopa nezaposlenosti varira od grada do grada, mada ima gradova koji nemaju nezaposlenog stanovništva. Prošle godine jednoglasno je usvojena izmjena Zakona kojom je obrisana odredba kojom se od ljekara zahtijevalo znanje slovenačkog jezika kao uslov za rad u zdravstvenim ustanovama. U Sloveniji živi oko 5.000 građana koji su porijeklom iz Crne Gore, od čega je oko 3.000 registrovanih. Trenutno u Sloveniji studiraju 94 studenta iz Crne Gore, a Univerzitet u Ljubljani je na Šangajskoj listi među prvih 400 fakulteta, dok je Ekonomski fakultet u Ljubljani među prvih sto u Evropi. Slovenija

nastoji da zadrži sve studente koji pokažu znanje i spremnost da doprinose razvoju države, a za pojedina zanimanja već na trećoj godini studija nude im određeni posao. Saopšteno je da značajan broj građana Slovenije koji su porijeklom iz Crne Gore podnosi zahtjev za otpust iz državljanstva Crne Gore zbog regulisanja zaposlenja i stanovanja u Republici Sloveniji. Ambasador je ocijenio da su odnosi Slovenije i Crne Gore veoma dobri i da su vlasti Slovenije spremne da crnogorskim institucijama prenose svoja iskustva iz procesa evropske integracije. Na sastanku je bilo riječi i o političkim prilikama u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na rad Skupštine Crne Gore i njenih radnih tijela. Takođe, razmijenjena su mišljenja o bojkotu rada Skupštine Crne Gore od strane opozicionih poslanika, kao i o aktuelnim protestima.

Nakon sastanka sa ambasadorom Lazovićem članovi Odbora su obišli prostorije Ambasade koja je u vlasništvu Crne Gore od 2007. godine i uvjerali se da je riječ o reprezentativnom zdanju, smještenom na dobroj lokaciji što doprinosi kvalitetnijoj i lakšoj komunikaciji sa nadležnim institucijama Republike Slovenije, ali i sa predstavnicima crnogorskih udruženja i svih Crnogoraca koji žive ili borave u toj državi.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa počasnim konzulom Crne Gore Vojislavom Kovačem i predsjednicima devet crnogorskih udruženja u Republici Sloveniji

Prvog dana Studijske posjete upriličen je i sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode sa počasnim konzulom Crne Gore Vojislavom Kovačem i predsjednicima devet crnogorskih udruženja u Republici Sloveniji: Zavičajno društvo Plavljana i Gusinjana „Izvor“-Kranj, Crnogorsko kulturno, prosvjetno i sportsko društvo „Morača“ - Kranj, Društvo slovenačko-crnogorskog prijateljstva, Crnogorsko društvo „Crna Gora“ Ljubljana, Crnogorsko društvo „Montenegro“ Ljubljana, Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“-Maribor, Kulturno-sportsko društvo „Montenegro Bihor“-Jesenice, Crnogorsko akademsko društvo „Luča“ i Savez crnogorskih društava Slovenije. Sastanku nijesu prisustvovali predstavnici Crnogorskog društva „Komovi“ iz Maribora i Crnogorskog društva „Duklja“ iz Slovenije.

Sastanku su prisustvovali ambasador Crne Gore u Republici Sloveniji Nj.E. prof. dr Vujica Lazović, Stanica Popović, I savjetnik u Ambasadi i Milanka Ilić, sekretar u Ambasadi.

Počasni konzul Vojislav Kovač, koji u Sloveniji živi već 32 godine je izrazio zahvalnost poslanicima zbog iniciranja sastanka sa dijasporom naglašavajući da cijeni što brinu o „drugoj Crnoj Gori“ koja je van Crne Gore. Saopštio je da Crnogorci, odnosno ljudi porijeklom iz Crne Gore žive u Sloveniji bez problema, jer je Slovenija za njih nešto između kuće i inostranstva. Po riječima počasnog konzula Kovača, crnogorska dijaspora u Sloveniji je dobro organizovana, a njegova saradnja sa Ambasadorom Crne Gore u Republici Sloveniji i udruženjima Crnogoraca je veoma dobra. Konzulat podržava gotovo sve projekte koji doprinose uspješnoj promociji Crne Gore, što je počasni konzul u dosadašnjem periodu uglavnom sam finansirao. Posebno se izdvaja podizanje spomenika Petru II Petroviću Njegošu u Ljubljani 2014. godine, povodom 200 godina od njegovog rođenja i podizanje spomenika slovenačkom pjesniku Franc Prešernu i otvaranje Prešernovog parka u Podgorici u junu prošle godine. Apelovao je na državu maticu da se više posveti „drugoj Crnoj Gori koja je u inostranstvu“.

Predsjednici crnogorskih udruženja su upoznali poslanike sa osnivanjem, djelovanjem, članstvom i ključnim aktivnostima usmjerenim na očuvanje crnogorske kulture, jezika i tradicije, odnosno svega što daje pečat crnogorskom identitetu. Sva društva su multikonfesionalna i

multinacionalna, uz nastojanje da ne budu politički “inficirana” jer ih veže ista nit- ljubav prema Crnoj Gori. Takođe, informisali su i o izazovima i problemima sa kojima se suočavaju.

Predsjednik Zavičajnog društva Plava i Gusinja “Izvor” Skender Bajrović je saopštio da ovo društvo već 26 godina djeluje na promociji kulturnih aktivnosti, organizovanju književnih i likovnih manifestacija u cilju povezivanja Slovenije i Crne Gore. Društvo je do sada izdalo 68 brojeva časopisa “Izvor”, obezbijedili su prevođenje knjige “Davidova zvijezda” akademika Zuvdije Hodžića na slovenački jezik, a u oktobru 2018. upriličili omaž pjesniku Mladenu Lomparu. Saradivali su sa crnogorskim udruženjima iz Rijeke i Zagreba. Saopštio je da u narednom periodu u rad ovog Društva treba uključiti više mladih ljudi.

Sreten Ostojić, predsjednik Crnogorskog akademskog društva “Luča” koje okuplja akademske građane posvećene očuvanju kulturnog identiteta Crnogoraca je istakao da imaju dva cilja: da sačuvaju i uzgajaju crnogorski identitet i da sačuvaju Njegoševa djela. Saopštio je da je značajan broj članova ovog Društva u Ljubljani došao 1970-ih godina kada su počeli studije i tu su ostali da žive i rade. Realizuju tri do četiri projekta godišnje. Želja im je da se njihova djeca povežu sa Crnom Gorom.

Predsjednik Crnogorskog kulturnog, prosvjetnog i sportskog društva “Morača” koje postoji 21 godinu, Čedo Đukanović je informisao o aktivnostima usmjerenim na očuvanje crnogorske kulture i običaja, sa posebnim akcentom na folklor. Na brojnim svečanostima promovisu kulturu Crne Gore, a u okviru Društva djeluju različite sekcije koje organizuju brojne proslave.

Dijana Pajković Medved, predsjednica Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ iz Maribora je informisala o aktivnostima koje se prvenstveno odnose na očuvanje crnogorskog jezika i književnosti, navodeći da su u prethodnom periodu ugodili prof. dr Milorada Nikčevića, osnivača Fakulteta za crnogorski jezik na Cetinju i autora Istorije crnogorske književnosti i Milorada Popovića, dobitnika Njegoševe nagrade za roman „Čovjek bez lica“. Istakla je da je njihovo Društvo otvoreno i za one koji nijesu Crnogorci, ali su prijatelji Crne Gore. Angažovali su i glumice crnogorskog porijekla Milenu Kalezić i Kseniju Mišić koje su crnogorsko-slovenačkoj publici govorile stihove crnogorske poezije. Upoznala je i sa projektom „Stara trta (loza)- stara maslina“ koji je trebalo da doprinese unapređenju saradnje između Maribora i Bara.

Predsjednik Saveza crnogorskih društava Slovenije Veselin Lakić ističe da je najvažnije zakonsko regulisanje pravnog statusa nacionalnih zajednica u Republici Sloveniji na čemu rade punih 17 godina. Tek kada Ustavom i zakonom budu definisana prava i obaveze nacionalnih zajednica iz bivših jugoslovenskih država moći će kvalitetnije da ostvaruju svoja prava. Trenutno, manjinski narodi iz bivše Jugoslavije slabije su zaštićeni i od Roma, čija prava su utvrđena Ustavom Republike Slovenije i Zakonom o Romima. Saopštio je da izdaju časopis „Crnogorska riječ“ koji u Sloveniji izlazi već deset godina. Savez posjeduje veoma kvalitetnu biblioteku, a sva Njegoševa djela dobili su na poklon od Filozofskog fakulteta.

Zoran Laketić, predsjednik Crnogorskog društva „Crna Gora“ je informisao da već 12 godina organizuju proslave Dana nezavisnosti Crne Gore, što će učiniti i ove godine prigodnom svečanošću koju će organizovati 19. maja 2019.

Nenad Martinović, predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ iz Ljubljane je saopštio da njihove aktivnosti podrazumijevaju organizaciju literarnih večeri na kojima se promovise crnogorska književnost.

Velimir Bijelić, predsjednik Slovenačko-crnogorskog prijateljstva i Šeki Agović Bihorac, predsjednik Kulturno sportskog društva „Montenegro Bihor“-Jesenice, osnovanog 2015. godine su informisali o njihovim aktivnostima usmjerenim na povezivanje dvije države kroz sport i

planinarenje, što doprinosi i promociji turističkog potencijala. Agović je saopštio da se članovi Društva okupljaju makar dva puta godišnje i najavio da će 12. maja ove godine u Jesenicama organizovati svečanost povodom obilježavanja Dana nezavisnosti Crne Gore.

Svi predsjednici društava su saglasni da bi udruženja Crnogoraca u svim državama trebalo više povezati i uspostaviti kvalitetnije kontakte i odnose sa Crnom Gorom kako bi se dogovarale i realizovale konkretne aktivnosti. Takođe, potrebno je utvrditi koja udruženja rade i realizuju projekte usmjerene na očuvanje crnogorskog identiteta, a koja su od njih na papiru registrovana. Važno je i da se što prije završi postupak izbora kandidata za članove Savjeta za saradnju sa dijasporom-iseljenicima iz reda predstavnika dijaspore-iseljenika. Jedinstveni su u stavu da više aktivnosti treba usmjeriti na animiranje mladih ljudi kako bi se uključili u udruženja, čime bi njihova djeca i unučad koji su uglavnom rođeni Slovenci nastavili sa aktivnostima na očuvanju crnogorskog identiteta, kulture i tradicije. Ocijenjeno je da u narednom periodu više napora treba usmjeriti na razmjenu studenata, ali i učenika osnovnih i srednjih škola iz Crne Gore i Slovenije. Takođe, ukazali su na određene probleme u vezi sa državljanstvom s obzirom da njihova djeca ne mogu da dobiju dvojna državljanstva. Saopštili su da određene pravno-procesne postupke u Crnoj Gori završavaju uz pomoć iseljeničkih knjižica koje se izdaju shodno Zakonu o saradnji Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima iz 2018. godine.

Predsjednici crnogorskih udruženja u Republici Sloveniji su jednoglasni u mišljenju da bi otvaranje Crnogorskog kulturnog centra u Ljubljani bilo od izuzetne važnosti za njihove dalje aktivnosti, jer bi doprinijelo većem zbližavanju, osjećaju pripadnosti, boljoj koordinaciji među udruženjima i omogućilo bi im zajedničku realizaciju brojnih aktivnosti. Ta ideja pokrenuta prije više godina, podržana od prethodnog ambasadora Crne Gore u Republici Sloveniji, dr Miomira Mugoše, nije realizovana, jer je pomoć Crne Gore neophodna. Bili bi izuzetno zahvalni ukoliko bi članovi Odbora za ljudska prava i slobode, u saradnji sa Ambasdom Crne Gore u Ljubljani, Ministarstvom kulture, Ministarstvom vanjskih poslova, Upravom za dijasporu i svim drugim relevantnim institucijama doprinijeli realizaciji ove ideje.

Poslanik Momčilo Martinović je izrazio posebno zadovoljstvo susretom sa predstavnicima crnogorske dijaspore i uputio im pohvale zbog impresivnih rezultata tokom proteklih dvadesetak godina i istrajnosti na očuvanju crnogorskog identiteta. Značajnim ocjenjuje aktivnosti kao što su izdavanje časopisa o crnogorskoj dijaspori koji svjedoče o životu jednog naroda u određenom vremenu i državi i ostaju kao trajno sjećanje. Prilikom razmatranja Predloga zakona o saradnji Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima procijenjeno je da ima jedna i po „Crna Gora van Crne Gore“, ali, takođe, ocijenio je da u Crnoj Gori nije dovoljno urađeno na povezivanju matice i dijaspore. Zbog činjenice na koju je ukazao ambasador Lazović da gotovo sva saradnja dijaspore sa maticom se najbolje odvija sa Vojislavom Kovačem i preko Konzulata, što je i Ambasadi olakšalo posao, izrazio je posebnu zahvalnost počasnom konzulu Kovaču na tako bezrezervnom angažovanju. Značajnim smatra povezivanje crnogorskih i slovenačkih gradova radi unapređenja saradnje i razmjenu studenata i učenika iz ovih zemalja. Takođe, veoma cijeni izdavanje časopisa kao svjedočanstava jednog vremena koje bi trebalo čuvati u Narodnoj biblioteci na Cetinju. Izrazio je spremnost da, u skladu sa nadležnostima Skupštine i u saradnji sa predstavnicima drugih relevantnih institucija, Ministarstvom kulture, Ministarstvom prosvjete, Upravom za dijasporu-odnedavno samostalnim organom preko koga bi stavovi dijaspore trebalo da se prenose matici i Zajednicom opština doprinese rješavanju problema na koje su ukazali predstavnici crnogorske dijaspore. Posebno će se založiti za otvaranje Crnogorskog kulturnog centra u Ljubljani, jer je to interes svih Crnogoraca koji žive u Sloveniji, ali i države Crne Gore.

Poslanik Mirsad Murić je izrazio zadovoljstvo zbog dolaska predstavnika gotovo svih crnogorskih društava i njihove dobre međusobne saradnje, a naročito zbog njegovanja multikonfesionalnih i multikulturalnih vrijednosti, što nameće pozitivan zaključak o bilo kom od ovih društava. Predstavnici društava su pokazali da poštuju Sloveniju, a ne zaboravljaju Crnu Goru. Na osnovu dobijenih informacija, njegov utisak je da je omladina malo uključena u rad društava zbog čega bi trebalo razraditi koncepciju kojom bi se više pažnje poklonilo okupljanju omladine, potomaka Crnogoraca kojima bi prenijeli saznanja o porijeklu. Ocjenjuje pozitivnim što nacionalne manjine ne ističu svoju nacionalnost, već svoje porijeklo. Unapređenju odnosa sa dijasporom može se doprinijeti kroz brojne kulturološke projekte. Ocjenjuje da treba imati u vidu i postojeću ekonomsku situaciju u Crnoj Gori koja je još uvijek u periodu tranzicije i nije u mogućnosti da u većem obimu finansijski podrži projekte crnogorskih udruženja.

Ambasador Lazović je istakao da ima dosta delegacija koje svake sedmice dolaze iz Crne Gore, međutim za zainteresovanost poslanika, članova Odbora za ljudska prava i slobode za probleme dijaspore u Sloveniji izražava posebnu zahvalnost. Najavio je da će Ambasada Crne Gore u Republici Sloveniji u susret Danu nezavisnosti 20. maja 2019. godine organizovati svečanost i prigodan program kojem će prisustvovati i devet muzičara iz Muzičke škole iz Crne Gore i pozvao predstavnike crnogorskih udruženja da prisustvuju ovom događaju.

Susret sa ambasadorom i predstavnicima crnogorske dijaspore organizovan prvog dana Studijske posjete ocijenjen je pozitivnim, jer su na ovim sastancima dobijene značajne informacije koje će članovi Delegacije Odbora iskoristiti u predstojećim razgovorima sa predstavnicima institucija nadležnih za ljudska prava i manjinsku politiku u Republici Sloveniji.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa predstavnicima Ministarstva kulture: Petrom Culetto, državnom sekretarkom, dr Sašom Gazdićem, šefom Službe za kulturne raznolikosti i ljudska prava, dr Gregorom Lesjakom, direktorom Biroa za vjerske zajednice i Marjetom Preželj, službenicom Ministarstva kulture

Drugog dana Studijske posjete Republici Sloveniji članovi Odbora za ljudska prava i slobode Momčilo Martinović i Mirsad Murić održali su sastanak sa predstavnicima Ministarstva kulture: Petrom Culetto, državnom sekretarkom, dr Sašom Gazdićem, šefom Službe za kulturne raznolikosti i ljudska prava, dr Gregorom Lesjakom, direktorom Biroa za vjerske zajednice i Marjetom Preželj, službenicom ovog Ministarstva.

Državna sekretarka Petra Culetto je istakla da je saradnja Republike Slovenije sa Crnom Gorom u oblasti kulture odlična i da među ovim državama nema otvorenih pitanja, a od 2016. godine potpisan je Sporazum o saradnji u oblasti kulture i obrazovanja između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovenije. Naglasila je da je Zapadni Balkan i njeno integracija u Evropsku uniju jedan od prioriteta Slovenije.

Poslanik Momčilo Martinović je zahvalio na kontinuiranoj, prijateljskoj i dragocjenoj podršci i pomoći Republike Slovenije koja je od izuzetnog značaja za Crnu Goru na putu ostvarivanja punopravnog članstva u EU. Čestitao je obilježavanje 15-godišnjice ulaska Republike Slovenije u NATO, kojim povodom je i organizovana svečanost na Brdu kod Kranja.

Informisao je da je cilj Studijske posjete da se članovi Odbora bliže i detaljnije upoznaju sa normativnim okvirom i dobrim praksama Republike Slovenije u oblasti ljudskih prava, sa posebnim osvrtom na prava manjinskih naroda i položaj vjerskih zajednica. Tokom sastanka

razmijenjeni su načelni stavovi o ovim pitanjima, a izražena je obostrana spremnost za nastavak komunikacije u cilju razmjene detaljnijih operativnih podataka. Poslanik Martinović je upoznao domaćine sa ključnim informacijama na koje su prethodnog dana predsjednici crnogorskih udruženja u Republici Sloveniji ukazali poslanicima, navodeći da crnogorska dijaspora gaji snažnu emociju prema Crnoj Gori, a Sloveniju doživljava svojom kućom. S obzirom da se djelovanje crnogorskih udruženja uglavnom svodi na oblast kulture u cilju očuvanja crnogorske kulture, tradicije i jezika, interesovalo ga je na koji način im Ministarstvo kulture može pružiti podršku u ostvarenju ovih ciljeva. Takođe, upitao je da li postoji određeni fond iz kojeg se finansiraju projekti manjinskih naroda u Republici Sloveniji i šta bi, po ocjeni nadležnih u Republici Sloveniji, trebalo da uradi matična država kako bi se zajednički doprinijelo daljem poboljšanju položaja Crnogoraca u Sloveniji.

Upoznao je sagovornike sa trenutnim stanjem u pristupnim pregovorima Crne Gore Evropskom unijom, navodeći da je od 33 poglavlja ostalo neotvoreno samo Poglavlje 8-Konkurencija, za koje se očekuje da će biti otvoreno tokom rumunskog predsjedavanja Savjetu EU. Takođe, informisao je o iskustvu Crne Gore u zaštiti prava pripadnika manjinskih naroda propisanih Ustavom Crne Gore i Zakonom o manjinskim pravima i slobodama. Obavijestio ih je o Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za koji se izdvaja najmanje 0,15% tekućeg budžeta, a putem javnog konkursa godišnje se iz Fonda opredijeli oko milion eura za finansiranje projekata značajnih za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Poslanika Martinovića je interesovalo i kako je u Sloveniji riješeno pitanje upotrebe i javnog isticanja nacionalnih simbola. Ukazujući da je u Crnoj Gori ostvaren značajan napredak u unapređenju položaja Roma, što je ocijenjeno i na brojnim međunarodnim i regionalnim konferencijama na kojima se razmjenjuju iskustava sa državama regiona i Evrope, upitao je kakav je položaj Roma u Sloveniji.

Poslanika Mirsada Murića je interesovao sastav Državnog zbora Republike Slovenije u pogledu nacionalne pripadnosti poslanika, odnosno zastupljenosti predstavnika nacionalnih manjina. Takođe, upitao je na koji način je regulisan položaj vjerskih zajednica, njihova registracija, finansiranje i imovina.

Državna sekretarka Petra Culetto je saopštila da su Ustavom Republike Slovenije zaštićene dvije autohtone zajednice- mađarska i italijanska koje imaju i svoje poslanike u Državnom zboru, a na teritoriji gdje čine većinu pored slovenačkog u službenoj upotrebi su i njihovi jezici. Takođe, Ustav štiti i pripadnike romske zajednice i definiše njihova osnovna prava koja su detaljnije uređena Zakonom o Romima. Imajući u vidu da to nijesu jedine nacionalne zajednice u Republici Sloveniji u kojoj živi mnogo pripadnika naroda sa prostora bivše Jugoslavije, shvatili su da i njih treba prepoznati što je učinjeno donošenjem Deklaracije koju je Državni zbor izglasao dvotrećinskom većinom 2011. godine.

Šef Službe za kulturne raznolikosti i ljudska prava dr Sašo Gazdić je pojasnio da su članom 64 Ustava Republike Slovenije definisana kolektivna prava Italijana, Mađara i Roma u Sloveniji, a članom 61 Ustava propisana su individualna ljudska prava svih nacionalnih zajednica za čiju implementaciju je nadležna Služba kojom rukovodi. Ranije je Ministarstvo kulture raspisivalo javni konkurs za finansiranje svih individualnih prava pripadnika nacionalnih zajednica, a sada su osnovane javne agencije, kao što su Slovenski filmski centar, Javni fond za kulturne djelatnosti Republike Slovenije i Javna agencija za knjigu Republike Slovenije. Udruženja Crnogoraca koja su uglavnom usmjerena na realizaciju kulturnih aktivnosti svojim projektima mogu da apliciraju za sredstva Javnog fonda za kulturne djelatnosti. U redovnoj su komunikaciji sa nacionalnim

manjinskim zajednicama, a crnogorska manjinska zajednica je jedna od najbolje integrisanih u Republici Sloveniji. Za integraciju je važno očuvanje svoje kulture, upoznavanje kulture drugih manjinskih naroda i učenje o kulturi većinskog naroda.

Direktor Biroa za vjerske zajednice dr Gregor Lesjak je saopštio da su vjerska prava ustavna kategorija i da je u Sloveniji prema ustavno-sudskoj praksi definisano načelo vjerske slobode i odvojenosti države od crkve/vjere. Po Zakonu o vjerskoj slobodi u Republici Sloveniji vjerske zajednice imaju pravo samofinansiranja. Vjerske zajednice u Sloveniji nijesu poreski obveznici. Kad je riječ o državnom finansiranju vjerskih zajednica, postoji direktno i indirektno finansiranje. Direktno finansiranje je u skladu sa članom 27 Zakona o vjerskoj slobodi kojim je utvrđeno finansiranje dijela socijalnih davanja za zaposlene u vjerskim zajednicama od strane države. Indirektno finansiranje se odnosi na poreska izuzeća po kojima vjerske zajednice ne podliježu plaćanju određenih poreza i taksi, ali se uvijek tretiraju kao i druge neprofitne organizacije. Ministarstvo kulture je nadležno za vjerske slobode, a za finansiranje vjerskih zajednica nadležno je Ministarstvo finansija. Slovenačka ustavno-sudska praksa i praksa Evropskog suda za ljudska prava ukazuju da se državno finansiranje vjerskih zajednica ne veže za vjerske slobode. Saopštio je da vjerske zajednice imaju pravo vlasništva nad vjerskim objektima. Imovina koja im je bila oduzeta vraćena je u skladu sa Zakonom o denacionalizaciji i ta imovina je vraćana ne samo u novčanim iznosima, već su vraćeni i objekti, osim u slučajevima kada je procijenjeno da se radi o javnom interesu. Ustavni sud Republike Slovenije i Evropski sud za ljudska prava su pravnu osobenost vjerske zajednice priznali kao suštinu vjerske slobode. U Sloveniji vjerske zajednice su pravna lica sui generis, a po Zakonu o vjerskoj slobodi crkve i druge vjerske zajednice imaju svoju autonomiju i pravni subjektivitet. Prema ustavno-sudskoj praksi vjerske zajednice mogu da obavljaju i druge djelatnosti koje, ako nijesu vjerske, obavljaju pod istim uslovima kao i ostali građani. Registar vjerskih zajednica vodi Ministarstvo kulture.

Kada je riječ o upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola, manjinski narodi u sredinama u kojima čine većinsko stanovništvo u Republici Sloveniji, imaju pravo da, uz zastavu Slovenije i Evropske unije, ističu i svoju zastavu. Predstavnici Ministarstva kulture su preporučili Crnoj Gori da se u pripremi zakona o slobodi vjeroispovijesti rukovodi preporukama Venecijanske komisije u ovoj oblasti.

Državna sekretarka Petra Culetto je saopštila da Državni zbor ima 90 poslanika, od čega dva poslanika biraju registrovani članovi autohtonih mađarskih i italijanskih manjinskih zajednica, dok 88 članova biraju svi građani države po sistemu proporcionalnog predstavljanja i ne vode se posebne evidencije o njihovoj nacionalnoj pripadnosti.

Marjeta Preželj, službenica Ministarstva kulture je naglasila da Ministarstvo kulture od 1993. godine stvara uslove za promociju i očuvanje kulture, jezika i identiteta svih nacionalnih zajednica u Sloveniji. Do 2010. godine iz Ministarstva kulture su se putem javnog konkursa direktno finansirale italijanska, mađarska i romska zajednica, a drugim javnim konkursom sve ostale nacionalne zajednice. Sada se to finansiranje vrši putem javnih fondova i godišnjih konkursa za finansiranje projekata u oblasti nacionalnog, etničkog, kulturnog i jezičkog identiteta. Od 2005. na konkurse su počela da se prijavljuju i društva crnogorske nacionalne manjine, tada samo jedno, a sada šest. Javni fond osim što se bavi finansiranjem nacionalnih manjina na državnom nivou, putem svojih ispostava pomaže finansiranjem društava i na lokalnom nivou.

Poslanici su najavili da će crnogorskim udruženjima u Republici Sloveniji preporučiti da se bliže upoznaju sa ovim mogućnostima finansiranja i apliciraju projektima usmjerenim na očuvanje nacionalne posebnosti, što će doprinijeti boljem funkcionisanju i ostvarenju njihove misije.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa direktorom Biroa Vlade Republike Slovenije za nacionalne manjine Stankom Baluhom

Na sastanku sa direktorom Biroa Vlade Republike Slovenije za nacionalne manjine Stankom Baluhom poslanik Momčilo Martinović je informisao o ključnim spoljno-političkim prioritetima Crne Gore, trenutnom stanju u pristupnim pregovorima i aktivnostima koje se preduzimaju na tom planu. Zahvalio je vlastima Republike Slovenije na bezrezervnoj podršci za evroatlanske integracije naše države, kao i na kontinuiranoj podršci na putu ka Evropskoj uniji. Predstavio je uspjehe Crne Gore u rješavanju položaja raseljenih i interno raseljenih lica, od kojih je značajan broj Roma sa Kosova koji su u Crnu Goru došli 1999. U početku najveći broj romske djece nije pohađao ni osnovnu školu, a danas su zastupljeni na svim nivoima obrazovanja. Uloženi su značajni naponi usmjereni na poboljšanje njihove zdravstvene zaštite, obrazovanja, stanovanja i socijalnog statusa.

Članove crnogorske Delegacije je interesovalo na koji način je organizovan Biro Vlade Republike Slovenije za nacionalne manjine i koje su njegove ključne nadležnosti. Takođe, interesovala su ih iskustva u oblasti poboljšanja položaja romske zajednice i zaštita njihovih prava i sloboda, da li su Romi uključeni u politički i javni život, da li ih ima u Parlamentu, da li se prema njima primjenjuju mjere afirmativne akcije i u kom procentu su zastupljeni u vlastima na lokalnom nivou.

Direktor Stanko Baluh, koji je već treći mandat na čelu Biroa za nacionalne manjine je saopštio da je Biro nadležan za kreiranje manjinske politike, zaštitu italijanske, mađarske i romske manjine koje su prepoznate u Ustavu Republike Slovenije. To je samostalni organ, direktno odgovoran Generalnom sekretaru Vlade i nije izvršni organ, već na horizontalnom nivou prati kako se od strane ministarstava implementiraju Ustavom i zakonima utvrđena prava nacionalnih manjina. Kao organ Vlade Republike Slovenije, bave se i svim drugim pitanjima u vezi sa nacionalnim manjinama u Sloveniji iako nijesu u njihovoj direktnoj nadležnosti. Biro priprema analize, predloge za Vladu, prisustvuju sjednicama odbora i komisija i veoma su aktivni na međunarodnom nivou, posebno u Odboru Savjeta Evrope za pitanja Roma. Takođe, rukovode Vladinom Komisijom za nacionalne zajednice i Komisijom za Rome.

Direktor Baluh je ocijenio da je Crnogorska nacionalna zajednica u Sloveniji jako dobro organizovana i imaju svog predstavnika- Veselina Lakića u Savjetu za pripadnike naroda bivše Jugoslavije. Istakao je da je Parlament prošle godine pokušao usvojiti zakon o sprovođenju kolektivnih kulturnih prava nacionalnih zajednica sa prostora bivše Jugoslavije čiji Predlog je, po njegovoj ocjeni, bio dobar. Predlog zakona su podnijele političke stranke, na Savjetu za pripadnike naroda bivše Jugoslavije su postigli saglasnost oko teksta Predloga zakona, ali isti nije usvojen u Parlamentu. Predlogom zakona se omogućavala implementacija prava definisanih članom 61 i 62 Ustava Republike Slovenije, pravo na finansiranje kulturnih djelatnosti i finansiranje društava i saveza manjina, što bi im omogućilo rad i postojanje. Bilo je planirano osnivanje posebnog Biroa pri Ministarstvu kulture. Osim finansiranja, Predlogom zakona definisani su odnosi nacionalnih manjina prema državi matici. Izrazio je nadu da će nakon konsolidacije nove Vlade Republike Slovenije, formirane prije šest mjeseci, opet biti pokrenuto ovo pitanje. Takođe, ponovo treba ustanoviti Savjet kojim je predsjedavao ministar kulture.

Kada je riječ o Romima, direktor Baluh je saopštio da su prema popisu iz 2002. u Sloveniji Romi predstavljali mali procenat stanovništva, a sada se prema direktivi Evropske unije ne smiju

prikupljati podaci o nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti, pa se na osnovu podataka iz različitih registara može utvrditi da je u Sloveniji od sedam do deset hiljada Roma, a prema zvaničnim podacima samo 3.700. Važno je istaći da je članom 65 Ustava Republike Slovenije propisano da će se položaj Roma definisati posebnim zakonom, što je i realizovano 2007. godine donošenjem Zakona o romskoj zajednici. Slovenija je jedina zemlja Evropske unije koja ima takav zakon. Njime su propisane konkretne obaveze državnih i lokalnih vlasti oko finansiranja romske zajednice. Zakon o romskoj zajednici im je omogućio političku participaciju na državnom i lokalnom nivou. Takođe, postoji i 16 posebnih zakona u kojima se Romi pominju eksplicitno i definišu se njihova prava u pojedinim segmentima, kao što su obrazovanje i zdravstvena zaštita.

Direktor Baluh je informisao članove Odbora za ljudska prava i slobode da su u skladu sa preporukama Evropske komisije donijeli i nacionalne programe za Rome- prvi je donešen 1995, drugi 2010, dok su 2017. godine usvojili Nacionalnu strategiju za Rome. Vlada priprema godišnji izvještaj o položaju Roma o kojem se raspravlja u Državnom zboru i daju se odgovarajuće preporuke za poboljšanje njihovog položaja. Prema Zakonu o lokalnoj samoupravi, u 20 opština u kojima žive autohtoni Romi imaju dvostruko pravo izbora, jer biraju svoje predstavnike u opštinske savjete/vijeća. Formirana je i krovna organizacija romske zajednice koja povezuje njihova udruženja i savjete. Takođe, osnovana je i Vladina komisija za romska pitanja koju čine predstavnici ministarstava i romske zajednice i vrše nadzor nad sprovođenjem nacionalne strategije. Romi su ipak prilično nepovezani i ima nesuglasica među njima, što se odražava na njihovo djelovanje na državnom i lokalnom nivou. Aktuelni problemi Roma sa lokalnog nivoa prenose se na državni, jer opštine očekuju da država riješi te probleme iako joj to nije u nadležnosti. Troše se ogromna sredstva, a napretka nema. Brojni problemi su među samim Romima koji ne žele da rade, jer u Sloveniji imaju veća socijalna primanja, nego što bi imali minimalnu zaradu. Prošlogodišnji pokušaj izmjena Zakona o socijalnim davanjima kojim bi se ista smanjila nije uspio, jer su uslijedile kritike od Ombudsmana i pojedinih međunarodnih organizacija, poput Amnesty Internationala koji su smatrali da bi se time narušila ljudska prava. Baluh je istakao da Romi nijesu problem u državama pojedinačno, nego su zapravo evropski problem.

Poslanika Mirsada Murića je interesovalo kakvo je obrazovanje manjinskih naroda, da li romska djeca rano napuštaju školovanje, da li su im obezbijeđeni udžbenici na romskom jeziku i imaju li slovenačko-romske rječnike.

Direktor Baluh je saopštio da su za mađarsku djecu obezbijeđene škole na dva jezika, a za italijansku manjinu imaju italijanske škole. U Doljenskoj regiji (Novo Mesto, Bela Krajina, regija prema Hrvatskoj) je izražen problem ranog napuštanja osnovnih škola od strane romske djece gdje 90% njih napusti školu u petom ili šestom razredu. Imaju asistente u nastavi i namjenske centre koji pomažu romskoj djeci. S obzirom da je u trećoj trijadi, odnosno nakon šestog razreda obrazovanje još zahtjevnije veliki broj Roma napušta školovanje i kasnije pohađaju narodne univerzitete kako bi završili osnovnu školu. S druge strane, u Prekomurju 90% romske djece završi osnovnu školu i uspješno nastavljaju dalje školovanje, što doprinosi njihovom lakšem zapošljavanju. Posjeduju adekvatne udžbenike za romsku djecu, a nedavno je predstavljena ideja da bi učitelji u tim područjima trebalo da nauče romski jezik.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa predsjednikom Komisije za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora Evom Irgl, članicama Komisije: Mojcom Žnidarič, Meiom Hot i poslanikom Nikom Prebilom

Na sastanku sa predsjednicom i članovima Komisije za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora članovi Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore razmijenili su iskustva i uporedne prakse u radu ovih radnih tijela.

Poslanica Eva Irgl je saopštila da Komisijom predsjedava poslanik iz najveće opozicione partije. To je jedino parlamentarno tijelo koje ne usvaja zakonodavstvo, već daje mišljenja o određenim pitanjima i aktima koji se odnose na ljudska prava i slobode. Takođe, razmatraju peticije i aktivno se bave problemima građana. U prethodnom mandatu razmotrili su 66 peticija. Mogućnost podnošenja peticija u Sloveniji je propisana Ustavom. Određene individualne žalbe građana razmatraju stručne službe koje zahtijevaju informacije od nadležnih organa u vezi sa konkretnim problemima, dok o peticijama potpisanim od većeg broja lica raspravljaju i na samoj Komisiji. U prethodnom sazivu, najveći broj peticija se odnosio na oblast pravosuđa, radnog prava, socijalne i zdravstvene zaštite. Na sjednicama Komisije razgovaraju o različitim temama, od kršenja ljudskih prava u pravosuđu, preko zloupotrebe pravosudnih organa u političke svrhe, do nasilja u porodici, nasilja nad djecom, pravima slijepih i slabovidih. Predsjednica Irgl je istakla da svi članovi Komisije djeluju zajedno, bez obzira na političku pripadnost. Redovno reaguju na aktuelna dešavanja i kršenja ljudskih prava i sloboda. Na njihovim sjednicama učestvuju i pojedinci koji mogu da iznesu svoja mišljenja u vezi sa konkretnom temom.

Poslanik Momčilo Martinović je upoznao sagovornike sa ključnim nadležnostima Odbora za ljudska prava i slobode, utvrđenim Poslovníkom Skupštine Crne Gore, predstavljajući i najvažnije aktivnosti ovog Odbora. Pored zakonodavne aktivnosti, Odbor posebnu pažnju posvećuje kontrolnoj i nadzornoj ulozi i prati implementaciju zakona koji su uglavnom usklađeni sa evropskim zakonodavstvom, zbog čega se veća pažnja posvećuje njihovoj primjeni.

Poslanik Mirsad Murić je istakao multisektorski pristup u radu Odbora i izuzetnu saradnju sa državnim organima, nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima ljudskih prava i sloboda i međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori, čiji predstavnici prisustvuju sjednicama Odbora. Ukazao je na važnost konsultativnih i kontrolnih saslušanja, navodeći primjer Konsultativnog saslušanja održanog na temu „Aktivnosti u oblasti obezbjeđivanja pristupačnosti za lica sa invaliditetom u Crnoj Gori“, nakon kojeg su usvojeni Zaključci koji su prosljeđeni nadležnim organima na realizaciju. Takođe, Odbor često organizuje posjete određenim ustanovama zatvorenog tipa radi praćenja stanja ljudskih prava korisnika tih ustanova.

Članicu Komisije Meiru Hot je interesovalo kakvo je crnogorsko zakonodavstvo u oblasti zaštite od diskriminacije, da li se implementiraju direktive Evropske unije, kakva je zaštita manjina i koje manjine su priznate u Crnoj Gori, u kojoj oblasti je Odbor najaktivniji i u kom području ima najviše peticija.

Poslanica Mojca Žnidarič je upitala koliko je radnih tijela u Skupštini Crne Gore. Čestitala je Odboru na radu, a posebno na uključivanju predstavnika nevladinih i međunarodnih organizacija u aktivnosti Odbora.

Predsjednica Komisije za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Eva Irgl je zaključila da Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore ima mnogo širu nadležnost od njihove Komisije i da je sličan Ombudsmanu u Republici Sloveniji.

Poslanik Martinović je saopštio da je Zakon o zabrani diskriminacije u potpunosti usklađen sa evropskim zakonodavstvom, a da je praksa da se predlozi zakona u pripremi šalju na mišljenje Evropskoj komisiji kako bi imali zakonodavstvo koje je usklađeno sa evropskim. Po Ustavu, Crna Gora je građanska država, a posebna manjinska prava definisana su članom 79 i 80 Ustava Crne Gore. U svom radu Odbor značajnu pažnju posvećuje pravima Roma, čiji položaj u Crnoj Gori je unaprijeđen. Takođe, u posljednje vrijeme Odbor se bavio i pravima istopolnih zajednica, jer je u skupštinskoj proceduri Predlog zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.

Imajući u vidu informacije dobijene na prethodnim sastancima tokom Studijske posjete, poslanik Momčilo Martinović je apelovao da se, u mjeri mogućeg, Predlog zakona o sprovođenju kolektivnih kulturnih prava nacionalnih zajednica sa prostora bivše Jugoslavije ponovo nađe u skupštinskoj proceduri, ocjenjujući da bi se njegovim usvajanjem značajno doprinijelo unapređenju položaja crnogorske zajednice u Republici Sloveniji.

Na samom kraju poslanik Martinović je u ime Odbora za ljudska prava i slobode, u cilju nastavka uspostavljene saradnje, uputio poziv predsjednici i članovima Komisije za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti da posjete Skupštinu Crne Gore.

Sagovornici su izrazili zadovoljstvo upriličenim sastankom koji je omogućio kvalitetnu razmjenu mišljenja o praksama u radu srodnih radnih tijela crnogorskog i slovenačkog Parlamenta.

Po završetku sastanka, upriličen je obilazak zgrade Državnog zbora i upoznavanje poslanika sa imponantnom građevinom koja na pravi način reprezentuje slovenačku istoriju i kulturu.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa zaštitnikom ljudskih prava Petrom Svetina i njegovim zamjenicima Ivanom Šelihom i Kornelijom Marzel

Na sastanku sa zaštitnikom ljudskih prava Petrom Svetina i njegovim zamjenicima Ivanom Šelihom i Kornelijom Marzel članovi Odbora za ljudska prava i slobode informisani su o nadležnostima Zaštitnika, njegovim ključnim aktivnostima, ulozi Nacionalnog preventivnog mehanizma i odnosu Ombudsmana prema Komsiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti i drugim radnim tijelima Državnog zbora.

Zaštitnik ljudskih prava Peter Svetina, čiji je šestogodišnji mandat počeo prije mjesec dana je saopštio da je crnogorska delegacija prva strana delegacija sa kojom se sastaje. Informisao je da po slovenačkom Zakonu Ombudsman može imati dva do četiri zamjenika, a trenutno ih je četiri. Tri su ključne djelatnosti Ombudsmana Republike Slovenije: djelovanje Nacionalnog preventivnog mehanizma, zagovaranje za djecu gdje Ombudsman postupa kao “glas djeteta” i promotivni i preventivni rad koji podrazumijeva i istraživanja. Od 1. januara 2019. godine, u skladu sa odredbama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava, u okviru institucije Ombudsmana formirana je posebna jedinica- Centar za ljudska prava. Sistem posredovanja u kojem je Ombudsman “glas djece” unikatan je slovenački model djelovanja.

Zaštitnik Svetina je kratko predstavio djelovanje Ombudsmana kao Nacionalnog preventivnog mehanizma. U sprovođenju ovog djelovanja u Sloveniji se primjenjuje tzv. model Ombudsman plus, koji podrazumijeva intenzivnu saradnju sa nevladinim organizacijama koje se biraju na osnovu javnog konkursa svake treće godine. Trenutno je angažovano devet nevladinih organizacija iz raznih oblasti, odnosno oko 40 pojedinaca različitih profesija koji saraduju sa Nacionalnim preventivnim mehanizmom. U okviru Nacionalnog preventivnog mehanizma

zaposlene su tri osobe koje sa predstavnicima nevladinog sektora formiraju grupe za posjete ustanovama zatvorenog tipa. Prve posjete NPM je realizovao 2008. godine.

Zamjenik Zaštitnika Ivan Šelih je detaljno predstavio rad Ombudsmana kao Nacionalnog preventivnog mehanizma navodeći da NPM razmatra pritužbe, ali djeluje i preventivno. Shodno Zakonu o dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava iz 2015. godine, u skladu sa međunarodnim preporukama, Nacionalni preventivni mehanizam je definisan kao unutrašnja organizaciona jedinica institucije Zaštitnika kojom rukovodi zamjenik Zaštitnika. Šelih je saopštio da poslednjih godina realizuju oko 80 obilazaka različitih ustanova na godišnjem nivou. Obilaze policijske stanice, domove za stare, zatvore, psihijatrijske ustanove. Na osnovu 81 obilaska u 2018. godini NPM je sačinio više od 400 preporuka.

Izveštaj Nacionalnog preventivnog mehanizma zajedno sa godišnjim opštim Izveštajem Zaštitnika dostavlja se predsjedniku Državnog zbora, predsjedniku Vlade i predsjedniku Republike Slovenije. Poslovnikom Državnog zbora Republike Slovenije utvrđeno je da Parlament razmatra godišnji izvještaj Zaštitnika na prvoj jesenjoj plenarnoj sjednici. O Izveštaju Zaštitnika se ne glasa, ali se pripremaju preporuke za rad Vlade u cilju poboljšanja stanja. Prethodno, Izveštaj Ombudsmana razmatra matična Komisija za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti, a i drugi odbori koji izraze interesovanje. Zanimljivo je da se na jednoj od sjednica Vlade oba izvještaja Ombudsmana razmatraju kao posebna tačka dnevnog reda. Na toj sjednici Vlade prisutan je i Ombudsman koji pojašnjava stavove i preporuke sadržane u izvještajima. Rasprava se završava Izveštajem odaziva Vlade koji sadrži pregled aktivnosti realizovanih na osnovu prethodnih izvještaja Ombudsmana, što se takođe razmatra na matičnom odboru. Ovaj izvještaj dostavlja se ne samo Državnom zboru, već i Državnom savjetu čiji odbori, takođe, razmatraju godišnji izvještaj. Izvještaj Državnog savjeta o izvještaju Ombudsmana upućuje se Državnom zboru. Zamjenik Zaštitnika je saopštio da su prošle godine prvi put dva izvještaja Zaštitnika razmotrena odvojeno u odborima i na plenumu, što je, po njihovoj ocjeni, dalo dodatnu važnost izvještaju NPM-a. Informisao je članove Odbora da rasprava o opštem, godišnjem izvještaju Zaštitnika na Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti traje četiri do pet sati, a na plenumu šest do sedam sati. Na sjednici Komisije koja se tim povodom televizijski prenosi, prisutni su i predstavnici nadležnih državnih organa koji iznose svoje stavove o preporukama Ombudsmana.

Zamjenik Zaštitnika Šelih je saopštio da Ombudsman ima dobru saradnju sa ministarstvima, a posebno sa Ministarstvom pravde i Ministarstvom unutrašnjih poslova, dok je saradnja sa Ministarstvom zdravlja i Ministarstvom za socijalno staranje malo slabija. Ombudsman Republike Slovenije ima veoma dobru saradnju sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a obje institucije su članovi Mreže NPM-a. Zamjenik Zaštitnika Šelih je učestvovao u pripremi metodologije rada NPM-a Crne Gore.

Zamjenica Zaštitnika Kornelija Marzel je govorila o Savjetu Ombudsmana koji je savjetodavno tijelo za promociju i zaštitu ljudskih prava, osnovnih sloboda i jačanje pravne sigurnosti, a djeluje na principu stručne autonomije. Njegovo uspostavljanje, zadaci i ciljevi definisani su Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava koji je stupio na snagu prošle godine. Izmjene Zakona prate njihovu namjeru da dobiju akreditacioni status "A" za šta je jedan od uslova bio je formiranje Savjeta. Saopštila je da će Savjet Zaštitnika, Centar za ljudska prava i Zaštitnik zajedno predstavljati nacionalnu instituciju za ljudska prava. Centar će biti zadužen za razne obuke i analize, a Savjet je konsultativno tijelo Ombudsmana. Sastoji se od predsjednika i 16 članova - šest je predstavnika državnih institucija, sedam članova su predstavnici nevladinog sektora i tri člana su predstavnici nauke. Zakonom je utvrđen način njihovog izbora, a 10 članova koji su iz nevladinog sektora i nauke biraju se na javnom konkursu, s tim što

Ombudsman, mimo tog konkursa, može da imenuje jednog predstavnika nauke i dva predstavnika NVO. Pluralna zastupljenost predstavnika različitih NVO koje se bave pravima lica sa invaliditetom, starih lica, zaštitom životne sredine garantuje efikasnost saradnje između nauke i civilnog društva i doprinosi boljim nalazima Ombudsmana. Savjet omogućava kritičku raspravu o aktuelnim društvenim temama i ne bavi se pojedinačnim pritužbama. Mandat mu je vezan sa mandatom Ombudsmana, jer je to tijelo koje bira sam Ombudsman, a konkurs za nove članove Savjeta je u toku. Savjet je od prošle godine održao tri sjednice: na konstitutivnoj sjednici usvojen je Poslovnik o radu, na drugoj se razgovaralo o etici javne riječi, a na trećoj o pregledu poštovanja preporuka Ombudsmana u poslednjih šest godina.

Zamjenica Zaštitnika Marzel koja je zadužena za oblasti zapošljavanja, administrativne procedure, imovinsko-pravna pitanja, privredne javne službe, prostorno planiranje i stanovanje je saopštila da u ovim oblastima imaju 700-800 predmeta godišnje, od čega je u prošloj godini bio 21 predmet po sopstvenoj inicijativi. Na nivou godine, ukupno imaju oko 3000 inicijativa od čega je oko 100 predmeta pokrenuto po sopstvenoj inicijativi. Od ukupnog broja pritužbi u 15% utvrde kršenje ljudskih prava, što ocjenjuju visokim procentom ako se ima u vidu da je Ombudsman dodatni mehanizam za zaštitu ljudskih prava i sloboda, uz sudove i administrativne organe vlasti. Najčešća kršenja ljudskih prava odnose se na nepoštovanje načela dobre uprave. Pojasnila je da je Zakonom o upravnom postupku propisano da se rješenje mora donijeti u roku od mjesec dana, a u izuzetnim slučajevima najkasnije za dva mjeseca. U praksi, ove rokove najviše krši Ministarstvo za socijalno staranje. U Sloveniji po Uredbi o poslovanju uprave na svaki dopis mora se odgovoriti najkasnije u roku od 15 dana od njegovog prijema.

Poslanik Momčilo Martinović je saopštio da Odbor za ljudska prava i slobode tijesno saraduje sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kako kroz njegovo učešće na sjednicama Odbora, tako i na brojnim drugim aktivnostima, poput javnih tribina i posjeta različitim institucijama. Naveo je da Odbor, shodno Zakonu o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na predlog Zaštitnika, utvrđuje zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku i do sada je podržavao iznose predložene od strane Zaštitnika, ali institucija nije imala dovoljno sredstava za istraživanja i promotivne aktivnosti.

Poslanik Mirsad Murić je informisao da institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore svakim danom postaje sve vidljivija za građane koji joj se sve više obraćaju. Takođe, Zaštitnik organizuje Dane Zaštitnika širom Crne Gore, a prošle godine je boravio i u Rožajama kako bi građanima približio svoju nadležnost. Interesovalo ga je koliko Ombudsman Slovenije saraduje sa Komisijom za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti kroz realizaciju zajedničkih projekata i obilasku ustanova zatvorenog tipa.

Zamjenik Zaštitnika je saopštio da saradnja Ombudsmana sa Komisijom za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti ne podrazumijeva samo razmatranje izvještaja Ombudsmana, već i saradnju u razmatranju peticija, što se odvija na formalnom i neformalnom nivou. Pojedinci svoje peticije šalju na više adresa i institucija, pa Komisija i Ombudsman razmjenjuju stavove. Povodom nekoliko aktuelnih peticija razmatraju mogućnost organizovanja zajedničke posjete njihovim podnosiocima. Saopštio je da je Ministarstvo pravde spona između Vlade Republike Slovenije i Ombudsmana jer prikuplja informacije neophodne za pripremu tzv. Odazivnog izvještaja Vlade na Izvještaj Zaštitnika.

Na pitanje o iznosu budžeta institucije Ombudsmana, zamjenica Zaštitnika Marzel je saopštila da je budžet za 2018. godinu iznosio 2.429.000 eura, ali do sada nijesu imali sredstava za istraživanja i promociju. Imaju 50 zaposlenih. Svoje aktivnosti finansiraju isključivo iz državnog budžeta. Redovno organizuju dane Ombudsmana izvan Ljubljane i jednom mjesečno obavezno posjećuju neku od opština.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa zagovornikom načela jednakosti Mihom Lobnikom i njegovim savjetnicima Zdenkom Jagarinec i Samom Novakom

Na sastanku sa zagovornikom načela jednakosti Mihom Lobnikom i njegovim savjetnicima Zdenkom Jagarinec i Samom Novakom članovi Odbora za ljudska prava i slobode su informisani o nadležnostima najmlađe nezavisne institucije za zaštitu od diskriminacije, ustanovljene 2016. godine. Zagovornik načela jednakosti je u obavezi da do 30. aprila tekuće godine dostavi Državnom zboru izvještaj o radu za prethodnu godinu. S obzirom da je institucija počela sa radom krajem 2016. godine, do sada je sačinjen Izvještaj o radu za 2017. godinu, a u toku je priprema Izvještaja za 2018. Radi ispunjavanja preporuka Evropske unije koja je kritikovala Sloveniju zbog nepoštovanja Direktive o jednakosti, ustanovljen je Zagovornik načela jednakosti, kao nezavisna institucija zadužena za sprovođenje sistemskih aktivnosti u oblasti zaštite od diskriminacije. Institucija trenutno ima 17 zaposlenih, a planira se povećanje na 28. Zagovornik načela jednakosti sprovodi nezavisna istraživanja o položaju osoba sa određenim ličnim svojstvima, kao što su pol, rasna ili etnička pripadnost, vjera ili uvjerenje, invaliditet, starost i seksualna orijentacija, kao i druga pitanja u vezi sa diskriminacijom osoba sa određenim ličnim svojstvima. Takođe, objavljuje nezavisne izvještaje i daje preporuke organima vlasti u cilju sprečavanja i otklanjanja diskriminacije. Preduzima mjere na sistemskom nivou radi podizanja svijesti javnosti o zabrani diskriminacije, pruža podršku diskriminisanim licima u ostvarivanju prava u odnosu na zaštitu od diskriminacije u vidu savjetovanja, kao i pravnu pomoć klijentima u upravnim i sudskim postupcima koji se odnose na diskriminaciju. Zagovornik načela jednakosti je institucija koja odlučuje po pritužbama za zaštitu od diskriminacije. S obzirom da s jedne strane pružaju pomoć diskriminisanim licima, a sa druge strane, odlučuju po pritužbama, u instituciji vode računa da isti službenik ne vodi postupak po pritužbi ukoliko pruža pomoć tom licu. Postupak pred Zagovornikom je upravni postupak koji se završava administrativnim nalazom.

Zagovornik načela jednakosti Miha Lobnik je predstavio poslanicima nekoliko interesantnih praktičnih primjera u kojima je postupao. Takođe, informisao je o ključnim odredbama Zakona o zabrani diskriminacije. Iako su Zaštitnik ljudskih prava i Zagovornik načela jednakosti komplementarne institucije, zagovornik načela jednakosti Miha Lobnik je naglasio da je razlika u tome što je Ombudsman ograničen na kršenje ljudskih prava od strane države prema pojedincu, dok Zagovornik ima mandat i za ispitivanje postupanja privatnog sektora prema pojedincu. Značajnu pažnju poklanjaju istraživanjima i pripremi edukativnih materijala razumljivih za sve građana, sa čime su upoznali i članove Odbora za ljudska prava i slobode. Uključeni su u Mrežu tijela za jednakost (EQUINET). Istakao je da su u početku imali problema zbog nedostatka budžetskih sredstava i nerazumijevanja važnosti njihove Institucije od Vlade i Ministarstva finansija, ali nakon kvalitetnog Izvještaja o radu za 2017. godinu stanje se poboljšalo. Za 2017. bilo im je opredijeljeno samo 200.000 eura, a ove godine 1.100.000 eura. Institucija sprovodi svoje aktivnosti i na terenu, širom Slovenije.

Poslanik Momčilo Martinović je informisao da Crna Gora ovakvu instituciju ima u okviru institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda CG gdje djeluje zamjenik Zaštitnika zadužen za oblast zaštite od diskriminacije. Interesovalo ga je u kojoj oblasti je najprisutnija diskriminacija, koliko je Zagovornik načela jednakosti imao slučajeva diskriminacije po osnovu seksualne

orijentacije, kakav je položaj romske populacije i lica sa invaliditetom i da li je prisutna njihova diskriminacija.

Poslanika Mirsada Murića je interesovalo da li se nadležnosti Ombudsmana i Zagovornika načela jednakosti preklapaju, da li je bilo prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja nad djecom od strane njihovih vršnjaka ili nastavnika i da li Zagovornik dobija pritužbe od lica sa invaliditetom koje se tiču obezbjeđivanja pristupačnosti objekata.

Zagovornik načela jednakosti je saopštio da sadašnju statistiku ne može smatrati reprezentativnom, jer im nijesu prijavljeni svi slučajevi diskriminacije, ali je po podacima koje posjeduju diskriminacija po rodu/polu prisutna 12%, po invaliditetu 14%, a područja u kojima se najčešće dešava diskriminacija su zapošljavanje, pravosuđe, policija, socijalni rad i zdravlje.

Kako je zagovornik načela jednakosti ranije bio samo službenik u okviru Ministarstva za socijalno staranje, nakon ustanovljavanja nezavisne institucije preuzeli su i oko 300 neriješenih predmeta po kojima su postupanje završili krajem prošle godine. Kada je riječ o pravima LGBT osoba, saopštio je da imaju Zakon o istopolnim zajednicama po kojem partneri u istopolnoj zajednici imaju ista prava kao bračni partneri, osim prava na usvajanje djece. U Sloveniji je oko 100 porodica istopolnih partnera.

Položaj romske populacije u Sloveniji predstavlja veliki problem, jer zakonima nijesu postigli sve što se očekivalo. Romi koji žive blizu granice sa Mađarskom su veoma dobro integrisani, za razliku od Roma na jugu. Shodno odredbama Zakona o Romima razlikuju autohtone i neautohtone Rome, a posebna prava garantuju se samo autohtonim, što je kritikovano od strane međunarodnih organizacija. Kada je riječ o licima sa invaliditetom, Lobnik je naglasio da imaju razvijenu mrežu organizacija lica sa invaliditetom. Saopštio je da Slovenija nije najbolje ispoštovala Konvenciju UN o pravima lica sa invaliditetom, posebno kad je riječ o finansiranju nevladinih organizacija lica sa invaliditetom. I dalje ima objekata koji nijesu prilagođeni ovim licima. Nijesu imali pritužbi za seksualno nasilje nad djecom.

Kada je riječ o odnosu prema instituciji Ombudsmana, suočavaju se sa određenim izazovima po pitanju preklapanja nadležnosti, ali to zajednički rješavaju. Istakao je da je u praksi veći broj država u kojima su institucije Ombudsmana i tijela za jednakost odvojene. Sada obje institucije sistemski prate pojavu diskriminacije i daju preporuke, a za postupanje u konkretnim slučajevima, odnosno individualnim pritužbama u ovoj oblasti, nadležan je Zagovornik načela jednakosti. Zagovornik Miha Lobnik je podsjetio i na Preporuku ECRI-ja o standardima za tijela za ravnopravnost iz juna 2018. godine koja se odnosi na obezbjeđivanje nezavisnosti i unapređenje efikasnosti nacionalnih tijela za ravnopravnost.

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode su izrazili zadovoljstvo korisnim informacijama koje su dobili od Zagovornika načela jednakosti.

Svim sastancima Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode sa predstavnicima nadležnih institucija u Republici Sloveniji prisustvovala je Stanica Popović, I savjetnik u Ambasadi Crne Gore u Republici Sloveniji.

Studijska posjeta Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora i drugim relevantnim institucijama koje se bave ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina Republike Slovenije ocijenjena je veoma uspješnom, a razmjena iskustava, dobrih praksi, konstruktivni razgovori i uspostavljeni kontakti biće veoma korisni članovima Odbora za ljudska prava i slobode u budućem radu.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković